

**Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Навчально-науковий Юридичний інститут
Кафедра конституційного, міжнародного та адміністративного права**

Бурлак О.В.

ПРАВО І ПОЛІТИКА МІЖНАРОДНИХ СУДІВ ТА ТРИБУНАЛІВ

*методичні вказівки для підготовки до практичних занять студентів
денної форми навчання*

**Галузь знань 08 «Право»
Спеціальність 081 «Право»
Освітня програма «Міжнародне та європейське право»**

Затверджено на засіданні кафедри конституційного, міжнародного та адміністративного права Навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 7 від 27 січня 2023 року).

Затверджено на засіданні Науково-методичної ради Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника протоколом № ____ від _____ 2023 року.

Бурлак О.В. Методичні вказівки для підготовки до практичних занять з навчальної дисципліни «Право і політика міжнародних судів та трибуналів» для студентів денної форми навчання. Івано-Франківськ: Навчально-науковий Юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2023. 16 с.

Методичні рекомендації розроблені на основі навчального плану Навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника і призначені для підготовки до семінарських (практичних) занять з навчальної дисципліни «Право і політика міжнародних судів та трибуналів», а також підготовки до здачі заліку. В даних методичних вказівках прописані рекомендації для кожної теми спецкурсу, переліки питань, які виносяться на обговорення на занятті, терміни та ключові поняття, контрольні запитання, тестові завдання. Поданий перелік доктринальних джерел та нормативно-правових актів.

Методичні вказівки з навчальної дисципліни «Право і політика міжнародних судів та трибуналів» призначені для студентів, аспірантів, науковців та викладачів.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
СЕМІНАРСЬКІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ.....	5
Тема №1 Основи діяльності міжнародних судів та трибуналів.....	5
Тема №2 Міжнародний Суд ООН.....	7
Тема №3 Європейський суд з прав людини.....	8
Тема №4 . Суд Європейського Союзу.....	9
Тема №5 Міжнародні кримінальні суди (трибунали).....	10
Тема №6 Міжнародні арбітражні судові органи.....	12
Джерела для підготовки.....	14

ВСТУП

Метою навчальної дисципліни є формування у студентів комплексного підходу до вивчення основ міжнародного судочинства, розуміння сучасних тенденцій розвитку міжнародного права через діяльність міжнародних судових органів.

Основними завданнями вивчення студентами навчальної дисципліни «Право і політика міжнародних судів і трибуналів» є засвоєння ними знань щодо:

- історії розвитку міжнародного правосуддя;
- діяльності Міжнародного Суду ООН;
- юрисдикції Європейського суду з прав людини;
- специфіки роботи Суду ЄС;
- особливостей функціонування міжнародних кримінальних судів (трибуналів);
- роботи міжнародних арбітражних судових органів (Міжнародного центру врегулювання інвестиційних спорів, Лондонського арбітражного третейського суду, Арбітражного інституту Торгової палати м. Стокгольм та ін.).

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти у результаті вивчення навчальної дисципліни повинні:

знати:

- етапи розвитку міжнародного правосуддя;
- класифікацію органів міжнародного правосуддя;
- основні принципи роботи міжнародних судових установ;
- структуру та склад міжнародних судових органів;
- юрисдикцію міжнародних судів, трибуналів та арбітражних установ;
- процедуру судочинства;
- правову природу судових рішень;
- виконання рішень міжнародних судових органів;
- особливості міжнародного кримінального правосуддя;
- процедуру здійснення міжнародного арбітражного провадження;
- справи за участю України в міжнародних судових органах

вміти:

- демонструвати здатність та готовність здійснювати правову експертизу міжнародних та національних актів у сфері реалізації міжнародно-правової відповідальності держав за порушення прав людини;
- працювати з джерелами і дослідженнями, знаходити в них необхідну інформацію;
- розуміти та здійснювати правозастосовчу діяльність;
- аргументовано доводити свою точку зору з міжнародно-правової проблематики, вільно оперувати юридичними дефініціями;
- здійснити оцінку міжнародно-правової ситуації, використовувати різні джерела безпосередньої й опосередкованої інформації для з'ясування потрібних обставин і фактів;
- самостійно вдосконалювати професійну майстерність шляхом безперервного поповнення своїх знань з урахуванням розвитку теорії та практики міжнародного судочинства.

СЕМІНАРСЬКІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Тема 1. Основи діяльності міжнародних судів та трибуналів (4 год.)

Ключові поняття та терміни: міжнародні суди, міжнародні трибунали, *competence de la competence*, *jura novie curia, non liquet*, трибунали *ad hoc*

Проаналізувати Проект щодо встановлення миру між усіма християнами (1462-1464) Іржі Подебрада; проект Світового суду Яна Амоса Коменського (XVII ст.); Л.О. Комаровський «Про міжнародний суд» (1881 р.); Проект Постійної ліги заради підтримки миру Ганса Кельзена («Мир через право» (1944 р.)); проект міжнародного суду Гюстав Муаньє 1864 р.; австралійську пропозицію щодо створення міжнародного суду з прав людини, внесеної до Комісії ООН з прав людини у 1947 р.

Розглянути наступні етапи розвитку міжнародного правосуддя: I етап – від найдавніших часів до кінця 18 ст. (Дельфійська амфіктонія; компроміс у Каспе (Іспанія, 1412) II етап – 1794-1871 рр.: Вирішення спорів главами держав та змішаними комісіями. III етап – 1872-1898 рр.: справа «Алабама» - спір між США та Великою Британією. IV етап – 1899-1919 рр.: Гаазькі конференції миру (1899 та 1907 рр); Постійна палата третейського суду (1899). V етап – 1920-1944 рр.: Ліга Націй, Постійна палата міжнародного правосуддя (1922-1940); VI етап – від 1945 р. дотепер.: діяльність міжнародних судів універсального та регіонального характеру.

Визначити класифікацію органів міжнародного правосуддя: за способом формування; за просторовою юрисдикцією; за предметною компетенцією.

Засвоїти основні принципи роботи міжнародних судових установ: принцип *competence de la competence*; принцип *jura novie curia* («суду відоме право»); принцип *non liquet* («не ясно»).

Заняття 1 (2 год.)

Перелік питань для обговорення:

1. Зародження ідей міжнародного правосуддя
2. Етапи розвитку міжнародного правосуддя
3. Класифікація органів міжнародного правосуддя
4. Основні принципи роботи міжнародних судових установ
5. Рішення міжнародних судів як джерела міжнародного права

Контрольні запитання:

- Який основний принцип міжнародного права лежить в основі міжнародного судочинства?
- Які проекти створення міжнародних судових установ пропонувались мислителями, відомими діячами на різних етапах історичного розвитку?
- Як розвивалось міжнародне правосуддя від найдавніших часів до кінця 18 ст.?
- Яка роль Договору Джея 1794 р. у розвитку міжнародного правосуддя?
- Вплив спору між США та Великою Британією (справа «Алабама» 1871 р.) на розвиток міжнародного судочинства
- Яка роль Гаазьких конференцій миру (1899 та 1907 рр) у створенні міжнародних судових органів?
- Яке значення Ліги Націй у розвитку міжнародного правосуддя?
- Чим характеризується сучасний етап розвитку міжнародного судочинства?
- Які тимчасові органи міжнародного правосуддя вам відомі?
  - Який зміст принципів *competence de la competence*, *jura novie curia*, *non liquet* у діяльності міжнародних судових органів?

Тестові завдання:

1. До якого органу у 1947 р. ООН була направлена пропозиція від австралійського уряду щодо створення міжнародного суду з прав людини?
  - А) Комісії ООН з прав людини
  - Б) Генеральної Асамблеї ООН
  - В) Економічної і соціальної ради
  - Г) Верховному комісару у справах біженців
2. Які органи міжнародного правосуддя мають загальну юрисдикцію:
  - А) Європейський суд з прав людини
  - Б) Суд Європейського союзу
  - В) Міжнародний Суд ООН
  - Г) міжнародний трибунал з морського права

Заняття 2 (2 год.)

6. Окремі види міжнародних судових органів і трибуналів:
  - 6.1. Постійна палата третейського суду
  - 6.2. Постійна палата міжнародного правосуддя при Лізі Націй (1922-1940 рр.).
  - 6.3. Міжнародний військовий трибунал для суду над головними німецькими військовими злочинцями (Нюрнберзький трибунал, 1945-1946 рр.).
  - 6.4. Міжнародний військовий трибунал для суду над головними японськими військовими злочинцями (Токійський трибунал, 1946-1948рр.).
  - 6.5. Міжнародний трибунал з морського права
  - 6.6. Механізм розв'язання спорів в рамках СОТ

Контрольні запитання:

- Яка роль Постійної палата міжнародного правосуддя в сфері міжнародного судочинства?
- Які основні положення Статуту Міжнародного військового трибуналу в Нюрнберзі?
- Яке значення Нюрнберзького процесу для міжнародного кримінального судочинства?
- В чому полягала відмінність у створенні Нюрнберзького та Токійського міжнародних військових трибуналів?
- Яка структура Міжнародного трибуналу з морського права?
- Яка процедура провадження справ у Міжнародному трибуналі з морського права?
- Які органи СОТ беруть участь у розв'язанні спорів?
- Яка процедура розгляду спорів в СОТ?

Тестові завдання:

1. Яка із Палат не входить до структури Міжнародного трибуналу з морського права?
  - А) Палата зі спорів, що стосується морського дна
  - Б) Палата зі спорів, що стосується рибальства
  - В) Палата ad hoc
  - Г) Палата зі спорів, що стосується прибережної зони
2. Міжнародний Суд ООН став правонаступником....
  - А) Постійної палати третейського суду
  - Б) Постійної Палати міжнародного правосуддя
  - В) вірні відповіді А і Б
  - Г) вірна відповідь відсутня

Джерела для підготовки: 1-8; 6, 22-25, 27, 30, 37

Тема 2. Міжнародний Суд ООН (МС ООН) (2 год.)

Ключові поняття та терміни: Міжнародний Суд ООН, консультативні висновки, юрисдикція, міжнародний спір

Розглянути передумови виникнення МС ООН: Постійна палата міжнародного правосуддя (юрисдикція, склад, припинення діяльності); Московська конференція 1943 р.; Думбартон-Окська конференція (1944 р.), Сан-Франциська конференція ООН 1945 р.; правову основу діяльності Міжнародного суду ООН

Охарактеризувати структуру МС ООН (склад суду, порядок їх обрання, порядок усунення з посади суддів; голова та віце-голова Суду, секретар Суду; камери Суду).

Проаналізувати юрисдикцію МС ООН, визначити сторони спору; шляхи вираження згоди на передачу державою справи до Суду; застереження щодо юрисдикції; джерела, що застосовує Суд при вирішенні справ.

Засвоїти процедуру судочинства в МС ООН, а саме способи порушення справи у Суді; офіційні мови судочинства; письмове та усне судочинство; виклик свідків; редакційний комітет та підготовка рішення; структуру остаточного рішення Суду; наслідки щодо невиконання рішення Суду; правову природу консультативних висновків Міжнародного Суду ООН.

Перелік питань для обговорення:

1. Історія створення МС ООН
2. Структура МС ООН
3. Юрисдикція Міжнародного суду ООН
4. Процедура судочинства в Міжнародному суді ООН
5. Консультативні висновки МС ООН
6. Справи за участю України в МС ООН

Контрольні запитання:

- Яке значення МС ООН в сфері міжнародного судочинства?
- Яка правова основа діяльності МС ООН?
- Який порядок обрання членів Суду
- Яким чином реалізується принцип географічного представництва в структурі МС ООН?
- Яким чином держава може висловити свою згоду на передачу міжнародного спору до МС ООН?
- Якими є офіційні мови в МС ООН?
- З яких частин складається судочинство в МС ООН?
- Чи є юридичнообов'язковими консультативні висновки МС ООН?

Тестові завдання:

1. Яка кількість суддів входять до складу МС ООН?
А) 9
Б) 13
В) 15
Г) 17
2. МС ООН розглядає справи за участю:
А) держав
Б) фізичних осіб
В) юридичних осіб
Г) всі відповіді вірні

Джерела для підготовки: 1-8; 10-11, 25-29, 49-54, 59-61

Ключові поняття та терміни: прецедентне право, тлумачення міжнародно-правового акту, конвенція, «twin-track approach».

Розглянути історію створення ЄСПЛ, зокрема, Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.; компетенцію Комісії з прав людини; реформування інституційного механізму; Протокол № 11 до Конвенції 1950 р.

Проаналізувати склад Європейського суду з прав людини: кількість суддів, порядок обрання, вимоги до кандидата у судді; відставку та звільнення судді; статус судді та правило несумісності; функції Голови Суду; повноваження заступників Голови Суду.

З'ясувати організаційну структуру Європейського суду з прав людини: пленум, секції, одноосібні судді, комітети з 3-х суддів, палати, Велика палата; випадки розгляду справ у Великій палаті; умови за яких рішення Великої палати стає остаточним; компетенцію Бюро Суду та Канцелярії Суду.

Охарактеризувати юрисдикцію Суду: *ratione temporis*, *ratione loci*, *ratione personae*, *ratione materiae*; умови прийнятності Судом заяв; порядок подання заяви та розгляд справи в ЄСПЛ.

Проаналізувати виконання рішень ЄСПЛ: функції Комітету міністрів Ради Європи у цій сфері; систему «двоєдиного підходу» («twin-track approach») щодо нагляду за виконанням рішень Суду; Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» 2006 р.

Розглянути справи, порушені Україною в ЄСПЛ проти Російської Федерації у зв'язку з агресією останньої, а також практику ЄСПЛ щодо застосування положень Конвенції 1950 р.

Заняття 1 (2 год.)

Перелік питань для обговорення:

1. Історія створення ЄСПЛ
2. Склад ЄСПЛ
3. Організаційна структура ЄСПЛ
4. Юрисдикція Суду та умови прийнятності заяв
5. Порядок подання заяви та розгляд справи в ЄСПЛ
6. Виконання рішень ЄСПЛ

Контрольні запитання:

- Що зумовило необхідність реформування ЄСПЛ?
- Яка правова основа діяльності ЄСПЛ?
- Яка процедура обрання суддів до ЄСПЛ?
- У яких випадках повноваження судді припиняються?
- Які функції Голови Суду та його заступників?
- У яких випадках Велика палата розглядає справи?
- Яка роль Бюро і Канцелярії у діяльності Суду?
- Хто здійснює нагляд за виконанням рішень ЄСПЛ?

Тестові завдання:

1. Протягом якого часу з дати винесення національними органами остаточного рішення у справі може бути подана скарга до ЄСПЛ?
  - А) 2 місяців
  - Б) 4 місяців
  - В) 6 місяців
  - Г) 1 року
2. ЄСПЛ розглядає скарги щодо порушення прав людини, закріплених у:
  - А) Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.

- Б) Загальній декларації з прав людини 1948 р.
- В) Міжнародному пакті про громадянські і культурні права та Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права 1966 р.
- Г) усі відповіді вірні

Заняття 2 (2 год.)

Перелік питань для обговорення:

7. Важливість практики ЄСПЛ для України
8. Реферативний огляд окремих справ щодо України:
  - 8.1. Стаття 2 Європейської конвенції 1950 р. «Право на життя», справа «Дудник проти України» (10.03.2010)
  - 8.2. Стаття 3 Європейської конвенції 1950 р. «Заборона катування», справа « Антонюк проти України» (07.05.2020)
  - 8.3. Стаття 6 Європейської конвенції 1950 р. «Право на справедливий суд», справа «Наталія Михайленко проти України» (22.10.2014)
9. Справи, порушені Україною в ЄСПЛ проти Російської Федерації у зв'язку з агресією останньої

Контрольні запитання:

- У чому полягає прецедентний характер рішень ЄСПЛ?
- Який зміст «права на справедливий суд» у статті 6 Конвенції 1950 р.?
- Яким чином застосовується практика ЄСПЛ в Україні?

Тестові завдання:

1. Який орган Ради Європи здійснює нагляд за виконанням рішень ЄСПЛ?
  - А) Парламентська Асамблея
  - Б) Комітет міністрів
  - В) сам Суд
  - Г) Венеціанська комісія
2. Сторонами у справах, що розглядаються ЄСПЛ не можуть бути:
  - А) держави-учасники Конвенції
  - Б) міжнародні організації (ЄС, ОБСЄ)
  - В) неурядові організації
  - Г) фізичні та юридичні особи

Джерела для підготовки: 1-8; 10-11, 15, 17-24, 43-44, 48-53, 55

Тема 4. Суд Європейського Союзу (2 год.)

Ключові поняття та терміни: Суд правосуддя, Загальний суд, спеціалізований суд, генеральний адвокат, Велика палата, судова провадження, судова інстанція, привілейовані позивачі, напівпривілейовані позивачі, непривілейовані позивачі

Дослідити еволюцію судової системи ЄС: Суд правосуддя у структурі європейських співтовариств (ЄСВС, ЄЕС, Євроатому); створення єдиного суду для усіх трьох співтовариств; Суд першої інстанції; розширення юрисдикція суду відповідно до Маастрихтського договору 1993 р., Амстердамського договору 1997 р., Ніццького договору 2001р., Лісабонського договору 2007 р.

Охарактеризувати Суд правосуддя: склад та юрисдикція; вимоги на посаду судді Суду; обов'язки генеральних адвокатів; повноваження Голови Суду; Велику палату (13 суддів), палати (від 3 до 5 суддів); письмову та усну частини судового провадження; забезпечення незалежності Суду; функції Суду ЄС; розмежування підсудності справ між судами ЄС; суб'єкти звернення до Суду ЄС.

Розглянути Загальний суд: склад та юрисдикцію; пленум суду; засідання у палатах та Великій палаті; вирішення справ одноосібно; юрисдикцію Загального суду; апеляції на рішення Загального суду.

Проаналізувати спеціалізовані суди: правову основу функціонування; призначення членів спеціалізованих судів; питання юрисдикції; апеляції на рішення спеціалізованих судів.

З'ясувати преюдиціальну процедуру в Суді ЄС: типи преюдиціальних запитів; правові наслідки преюдиціального звернення; правову природу преюдиціального рішення.

Засвоїти правову природу рішень Суду ЄС: рішення, накази та висновки Суду; загальнообов'язковий характер рішень Суду; прецедентне право ЄС.

Перелік питань для обговорення:

1. Еволюція судової системи ЄС
2. Суд правосуддя: склад та юрисдикція
3. Загальний суд: склад та юрисдикція
4. Спеціалізовані суди
5. Преюдиціальна процедура в Суді ЄС
6. Правова природа рішень Суду ЄС

Контрольні запитання:

- Які договори, прийняті в рамках ЄС регламентують юрисдикцію Суду?
- Які вимоги до кандидата на посаду судді Суду ЄС?
- Які обов'язки генеральних адвокатів?
- У яких випадках Суд правосуддя засідає у повному складі?
- Які функції виконує суд правосуддя?
- Які суб'єкти можуть звертатися до Суду ЄС?
- Якими випадками обмежується здатність фізичних та юридичних осіб звертатися до Суду?
- Які види преюдиціальних запитів вам відомі?

Тестові завдання:

1. Яким договором Суд першої інстанції було перейменовано у Загальний суд:
  - А) Маастрихським договором 1993 р.
  - Б) Амстердамським договором 1997 р.
  - В) Ніццьким договором 2001р.
  - Г) Лісабонським Договором 2007 р..
2. Яка структура Суду ЄС?
  - А) Суд правосуддя, Загальний суд і спеціалізовані суди
  - Б) Суд, Суд першої інстанції, Трибунал з питань цивільної служби ЄС
  - В) Суд, Суд першої інстанції
  - Г) вірна відповідь відсутня

Джерела для підготовки: 1-8, 29, 43-46, 56-58

Тема 5. Міжнародні кримінальні суди (трибунали) (4 год.)

Ключові поняття та терміни: злочини геноциду, злочини проти людяності, злочини агресії, військові злочини, принцип компліментарності, *non bis in idem*, *nullum crimen sine lege*, *nulum poena sine lege*

Дослідити основні етапи створення Міжнародного кримінального суду: перший етап – до Першої світової війни; другий етап – період Першої та Другої світових війн; третій етап -

Нюрнберзький та Токійський трибунали четвертий – створення трибуналів ad hoc щодо колишньої Югославії та Руанди; п'ятий етап – створення Міжнародного кримінального суду.

З'ясувати юрисдикцію Міжнародного кримінального суду: злочини геноциду; злочини проти людяності; військові злочини; злочини агресії; компетенцію суду у часі; територіальну юрисдикцію; персональну юрисдикцію.

Охарактеризувати принципи діяльності МКС: принцип компліментарності; принцип *non bis in idem*; принцип *nullum crimen sine lege*; принцип *nulum poena sine lege*; принцип відсутності зворотної сили *ratione personae*; принцип незастосування термінів давності до міжнародних злочинів.

Визначити підстави звільнення від кримінальної відповідальності; порядок обрання суддів Міжнародного кримінального суду: спеціальні вимоги до кандидатів.

Дослідити організаційну структуру Суду: Президія; Апеляційний відділ; Судовий відділ; Відділ досудового провадження; Офіс (Канцелярія) Прокурора; Секретаріат

Охарактеризувати форми співробітництва МКС з державами-учасниками Римського статуту. Визнання Україною юрисдикції Міжнародного кримінального суду.

Заняття 1 (2 год.)

Перелік питань для обговорення:

1. Міжнародний кримінальний суд (МКС):
  - 1.1. Основні етапи створення МКС
  - 1.2. Юрисдикція МКС
  - 1.3. Принципи діяльності МКС
  - 1.4. Підстави звільнення від кримінальної відповідальності
  - 1.5. Порядок обрання суддів МКС
  - 1.6. Організаційна структура МКС

Контрольні запитання:

- Які діяння включає в себе злочин геноциду?
- Які діяння входять до злочину проти людяності?
- Поясніть злочин агресії
- Які діяння передбачають військові злочини?
- Яка компетенція суду у часі?
- Що означає принцип компліментарності в діяльності МКС?
- Які критерії повинні бути дотримані при обранні суддів до МКС?
- Які наслідки матиме ратифікація Римського статуту для України?

Тестові завдання:

1. Яке діяння не належить до злочину геноциду відповідно до Римського статуту 1998 р.?
  - А) заподіяння тяжких тілесних ушкоджень або психічного розладу членам будь-якої національної, етнічної, расової чи релігійної групи
  - Б) умисне створення для такої групи умов життя, розрахованих на доведення її до повного або часткового фізичного знищення
  - В) насильницька передача дітей цієї групи до іншої групи
  - Г) депортація або насильницьке переміщення населення
2. Про яку юрисдикцію МКС йде мова: «поширюється на національну територію держав-учасниць Римського статуту, в тому числі їх повітряні та морські судна»?
  - А) *ratione temporis*
  - Б) *ratione loci*
  - В) *ratione personae*
  - Г) *ratione materiae*

Заняття 2 (2 год.)

Перелік питань для обговорення:

- 1.7. Судовий розгляд справи в МКС
- 1.8. Види покарань, що застосовуються МКС
- 1.9. Форми співробітництва МКС з державами-учасниками Римського статуту
2. Визнання Україною юрисдикції МКС
3. Міжнародний Трибунал з питань колишньої Югославії
4. Міжнародний Трибунал щодо Руанди

Контрольні запитання:

- Які спільні та відмінні риси між Нюрнберзьким міжнародним військовим трибуналом і Токійським?
- Яка різниця у процедурі створення між Нюрнберзьким і Токійським військовими трибуналами та Міжнародними трибуналами по Югославії та Руанді?
- Охарактеризуйте основні положення Висновку Конституційного суду України щодо відповідності Конституції України Римському Статуту МКС 2001 р.
- Які наслідки матиме ратифікація Римського статуту для України?
- Яка функція Апеляційного відділу МКС?

Тестові завдання:

1. Який вид покарань не призначає МКС?
  - А) довічне позбавлення волі
  - Б) штраф
  - В) смертна кара
  - Г) позбавлення волі на певний строк, обчислюваний у кількості років, що не перевищує максимально 30 років
2. Який орган не входить до структури МКС?
  - А) Палата;
  - Б) Апеляційний відділ, Судовий відділ і Відділ досудового провадження;
  - В) Офіс (Канцелярія) Прокурора;
  - Г) Секретаріат.

Джерела для підготовки: 1-8, 10, 13-14, 29-37, 48-52, 62

Тема 6. Міжнародні арбітражні судові органи (2 год.)

Ключові поняття та терміни: міжнародний комерційний арбітраж, арбітражна угода, арбітражне застереження, третейський суд

З'ясувати поняття міжнародного арбітражу, його види: переваги арбітражного розгляду спорів; інституційний арбітраж; арбітраж *ad hoc*; випадки, в наслідок яких Україна може стати учасником міжнародного арбітражного провадження.

Засвоїти узагальнену процедуру здійснення міжнародного арбітражного провадження: арбітражне застереження; повідомлення про спір; звернення до арбітражної установи; створення арбітражного трибуналу; визначення процедури розгляду справи; винесення рішення; виконання арбітражного рішення.

Дослідити компетенцію Міжнародного центру з урегулювання інвестиційних спорів: структура, компетенція; Лондонського міжнародного третейського суду; Арбітражного інституту Торгової палати м. Стокгольма; Міжнародного комерційного суду і Морської арбітражної комісії при Торгово-промисловій палаті України.

Перелік питань для обговорення:

1. Поняття міжнародного арбітражу, його види.
2. Узагальнена процедура здійснення міжнародного арбітражного провадження.
3. Міжнародний центр по врегулюванню інвестиційних спорів

4. Лондонський міжнародний третейський суд
5. Арбітражний інститут Торгової палати м. Стокгольма
6. Міжнародний комерційний арбітражний суд при Торгово-промисловій палаті України
7. Морська арбітражна комісія при Торгово-промисловій палаті України

Контрольні запитання:

- В яких випадках арбітраж вважається міжнародним?
- Які переваги арбітражного розгляду спорів?
- Які види арбітражу вам відомі?
- У яких випадках Україна може стати учасником міжнародного арбітражного провадження?
- Яка структура Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів (МЦВІС)?
- В чому полягає примирювальна та арбітражна процедура в рамках МЦВІС?
- Яка процедура організації та проведення арбітражного розгляду спорів в рамках Лондонського Міжнародного третейського суду?
- Які спільні риси розгляду арбітражних проваджень в рамках різних міжнародних судових арбітражних органів?

Тестові завдання:

1. Арбітражне застереження повинно включати:
  - А) матеріальне право якої держави застосовується до даної угоди загалом
  - Б) чітко зазначити види спорів, які можуть передаватись до арбітражного суду
  - В) установу, при якій буде розглядатись спір
  - Г) всі відповіді вірні
2. Який із міжнародних арбітражних органів входить до групи Світового Банку:
  - А) Міжнародний центр по врегулюванню інвестиційних спорів
  - Б) Лондонський Міжнародний третейський суд
  - В) Арбітражний інститут Торгової палати міста Стокгольма
  - Г) Міжнародний арбітражний суд Міжнародної торгової палат

Джерела для підготовки: 1-8, 38-43, 48-52, 63

Джерела для підготовки

Базова

1. Міжнародне судочинство/ за заг. ред. Акад. НАН України. Київ: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2009. 26- с.
2. Міжнародне публічне право: підручник у 2 т./ за заг. ред. В.В. Мицика. 2-ге вид. змін. Харків: Право, 2020. Т1. Основи теорії. 416 с.
3. Саченко А.П. Практика Європейського суду з прав людини. Кримінальний аспект: Київ: Дакор, 2021. 208 с
4. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право : підручник. Одеса : Фенікс, 2018. 744 с.
5. Кононенко В. П. Вирішення територіальних спорів Міжнародним Судом ООН: теорія і практика : монографія.. Київ-Одеса : Фенікс, 2018. 438 с.
6. Захист прав людини. Рішення Європейського суду з прав людини у сфері кримінального судочинства : зб. судової практики. Київ : Юрінком Інтер, 2014. - 761 с.
7. Ковалів М. В., Тимчишин Т. М., Ніканорова О. В. Основи права Європейського Союзу: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 212 с.
8. Енциклопедія міжнародного права: у 3. Т./ редкол. Ю.С. Шемшученко, В.Н. Денисов та ін. Київ: Академперіодика, 2019.

Допоміжна

9. Бліхар М.М. Міжнародне економічне право. Загальна частина: підручник Хмельницький : ХУУП ім. Леоніда Юзькова, 2020. 252 с
10. Войціховський, А. В. Міжнародне право: підручник. Харків: Нац. ун-т внутр. справ. 2020. - 543 с.
11. Короткий Т. Р. Прогнозування використання засобів міжнародної ад'юдикації в якості інструментів захисту національних інтересів України / Т. Р. Короткий, Н. В. Хендель. Український часопис міжнародного права: науково-практичний журнал. 2014. № 4. С. 27-33.
12. Кононенко В. П. Вирішення територіальних спорів Міжнародним Судом ООН: теорія і практика : монографія. Київ-Одеса : Фенікс, 2018. 438 с.
13. Міжнародне кримінальне право (співробітництво держав у протидії злочинності)] : підручник. Харків : Право, 2019. 437 с.
14. Щербань Є. В. Деякі питання імплементації Римського статуту про Міжнародний кримінальний суд. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 2. С. 138-143.
15. Слабко С. М. Правове забезпечення та особливості реалізації прав осіб з інвалідністю. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 6. С. 44-46.
16. 5. Міжнародний комерційний арбітраж: навч. посібник. Київ: Істина, 2002. 304 с.
17. 6. Манукян В.І. Страсбурзьке право. Європейський суд з прав людини. Право, практика, коментар: Київ, Право, 2019. 560 с.
18. Батиргарєєва В.С, Соколенко М.О., Хань О.О. Практика Європейського суду з прав людини щодо України. Том 1. Збірник рішень у справах про заборону катувань. Київ: Право, 2020. 842 с.
19. Погребняк В. Я.Кравцов С. О. Практика застосування Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: стаття 6 та стаття 1 Першого протоколу. Київ: Право, 2018. 196 с.
20. Женев'єв Майер. Щодо ролі судової системи у виконанні рішень Європейського суду з прав людини на національному рівні. *Вісник Верховного Суду України*. 2017. № 6 (202). С. 45- 48
21. Пушкар П. В. Посилення спроможності судової влади у виконанні рішень Європейського суду з прав людини: досвід держав-членів Ради Європи. *Вісник Верховного*

Суду України. 2017. № 6 (202). С. 41- 45.

22. Бущенко А. П. Застосування статей 3 та 5 Європейської конвенції з прав людини в національній судовій практиці. Харків. : Права людини, 2007. 216 с.
23. Дудаш Т. І. Практика Європейського суду з прав людини. Київ. : Алерта, 2013. 368 с.
24. Паліюк В. П. Стаття 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: українське законодавство та судова практика. Миколаїв : Іліон, 2010. 556 с.
25. Пташенчук, О. М. Застосування Міжнародним Судом ООН джерел міжнародного права з метою встановлення порушення міжнародноправового зобов'язання як складового елементу протиправного діяння держави. Право і суспільство. 2015. № 5, Ч. 3. С. 38-42.
26. Терещенко, О. В. Історія становлення міжнародного суду ООН. Держава і право. 2011. № 52. С. 498-503.
27. Алямкін, Р. Практика Міжнародного Суду ООН із делімітації континентального шельфу та виключної економічної зони на прикладі спору між Україною та Румунією. Віче. 2010. № 16. С. 18-21
28. Алямкін Р.В. Роль Міжнародного Суду ООН у забезпеченні міжнародного правопорядку: практика врегулювання міжнародних територіальних спорів. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2010. № 4. С. 83-87
29. Анакіна Т.М. Значення рішень міжнародних судів для розвитку міжнародного права /Т.М. Анакіна . Пробл. законності: Респ. міжвідом. наук. зб. Харків.: Нац. юрид. акад. України. 2007. № 89. С. 200-206
30. Антонович М. Україна в міжнародній системі захисту прав людини. К.: Видавничий дім "КМ", 2000. 262 с
31. Гутник В. В. Процесуальні права учасників міжнародних збройних конфліктів у міжнародних кримінальних судах : монографія / В. В. Гутник. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2016. – 302 с.
32. Меренков Т. Ю. Міжнародний кримінальний суд: структура та компетенція URL: <https://works.doklad.ru/view/95DKUqdXcEk/11.html>
33. Сенаторова О. В. Міжнародне співробітництво в пенітенціарній сфері діяльності Міжнародного кримінального суду. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. 2014. Вип. 27(3). С. 182–185.
34. Морозюк Р. Відповідальність держав у міжнародному праві. Підприємство, господарство і право. 2017. №11. С. 249–251.
35. Теорія та практика міжнародного кримінального права: підручник / за ред. проф. Зелінської Н.А. Одеса: Фенікс, 2017. 582 с.
36. Солоненко О.М. Міжнародна кримінальна юстиція: етапи становлення та розвитку: монографія. Київ : Видавництво Ліра-К, 2019. 360 с.
37. Сенаторова О. В. Принципи Нюрнберзького процесу як основа міжнародної кримінальної юстиції. Теорія і практика правознавства. 2011. № 1(1).
38. Матвійчук В. К. Міжнародний комерційний арбітраж : практикум : у 7 кн. Харків- Київ : КНТ, 2007.
39. Міжнародний комерційний арбітраж в Україні: теорія та законодавство / за заг. ред. І. Г. Побірченко. Київ. : Ін Юре, 2007. 584 с.
40. Захарченко Т. Міжнародний комерційний арбітраж в Україні . Право України. 2012. № 1/2. С. 454–460.
41. Купцова М. В. Тлумачення арбітражної угоди . Судова практика. 2012. № 11/12. С. 19–27.
42. Сьодерлунд К. Визначення розміру збитків у міжнародному комерційному арбітражі. Юридичний журнал. 2012. № 2. С. 76–80.

Інформаційні ресурси

43. Нормативно-правова база України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua>
44. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://www.rada.gov.ua/>
45. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua>

46. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/>
47. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини: офіційний веб-сайт. URL: www.ombudsman.gov.ua
48. Судова влада України : офіційний веб-сайт. URL: www.court.gov.ua
49. Наукова бібліотека ПНУ. URL: <http://lib.pnu.edu.ua/>
50. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbu.gov.ua/>
51. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL: <https://nlu.org.ua/>
52. Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка. URL: www.library.univ.kiev.ua
53. Національна Парламентська бібліотека України. URL: <http://www.nplu.kiev.ua/>
54. Офіційний сайт Організації Об'єднаних Націй URL: <http://www.un.org/>
55. База даних HUDOC - European Court of Human Rights. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]})
56. Офіційний сайт Європейського Союзу. URL: <http://europa.eu/>
57. Акти acquis ЄС, перекладені на українську мову. URL: <https://pulse.eu-ua.org>
58. Пошукова система нормативних актів ЄС. URL: <http://eur-lex.europa.eu/homepage.html>
59. Міжнародний суд ООН: офіційний веб-сайт. URL: <http://www.icj-cij.org>
60. Статут Міжнародного суду ООН. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_010
61. Регламент Міжнародного Суду ООН. URL: <http://www.un.org/ru/icj/rules.shtml>
62. Міжнародний кримінальний суд: офіційний веб-сайт. URL: http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/Pages/default.aspx
63. Міжнародний центр з врегулювання інвестиційних спорів. URL: <https://icsid.worldbank.org/>